

Geestelijke gezondheid en senioren

Editoriaal

Luc Van de Ven

Het was hoegenaamd niet de bedoeling om het decembernummer van *Senior* volledig te wijden aan het thema 'geestelijke gezondheid bij ouderen'. Maar klaarblijkelijk bestaat toeval: in deze donkere dagen voor Kerstmis handelt zowat elke tekst in dit nummer over dit onderwerp. De maatschappelijke aandacht voor dit thema is overigens in de loop van de laatste jaren erg toegenomen. De coronacrisis en zeker ook de periode van lockdown hebben als positief neveneffect gehad dat geestelijke gezondheid en de zorg ervoor meer op de voorgrond kwamen. Dit gold voor kinderen, jongeren, studenten... maar dus ook voor ouderen in het algemeen en bewoners van woonzorgcentra in het bijzonder. En ook de senioren zelf hebben deze trend opgepikt: we zien een toename van ouderen die zelf de stap zetten naar professionele hulp zoals psychotherapie.

Maar toch blijft waakzaamheid geboden. Als het om de organisatie van zorg gaat, komt de financiële afweging doorgaans erg snel ter sprake, waarbij in gesprekken met beleidsverantwoordelijken en managers zo nu en dan toch de vraag opduikt of de beperkte middelen niet eerder aan de zorg voor kinderen en jongeren moeten worden besteed. En soms vermoeden we zelfs dat stiekem een terugkeer naar de oorspronkelijke visie van Sigmund Freud wordt overwogen, die stelde – kort samengevat – dat het weinig nut heeft te investeren in psychotherapie bij ouderen. Het mag de lezer niet verwonderen dat we dergelijke stellingen met felle kordaatheid blijven bestrijden.

Maar dit pleidooi neemt niet weg dat er ook in de geestelijke gezondheidszorg voor senioren nog veel werk te verrichten is. Zo juichen we elke actie toe die de competenties van professionele hulpverleners kan verhogen. En de artikels die in dit nummer aan bod komen, kunnen hierbij zonder twijfel een bijdrage leveren. In hun tekst onder de titel 'Suïcidepreventie bij ouderen: de rol en kracht van zorg- en hulpverleners' vertrekken

Eva Dumon en collega's vanuit de vaststelling dat we jaar na jaar worden geconfronteerd met hoge suïcidecijfers, vooral bij oudere mannen. Dit is en blijft een harde en zeer storende vaststelling en uiteraard een stevige uitdaging voor alle geledingen van de hulpverlening. De auteurs leveren hier in elk geval een mooie bijdrage wanneer ze tips geven aan hulpverleners die kunnen bijdragen tot een betere preventie.

Ellen Gielkens belicht dan weer een andere, maar even heikele aangelegenheid, namelijk de vaststelling dat vele ouderen gebukt gaan onder trauma's, die zich meer dan eens in een ver afgelegen verleden situeren. Aan de hand van een grondig uitgewerkte casus worden de diagnostische en therapeutische uitdagingen behandeld. Het is ook een pleidooi om in de zorg niet uitsluitend bezig te zijn met actuele problemen maar ook voldoende oog te hebben voor oud verdriet, voor een verleden dat men met zich meesleept en dat zich in het heden in concreet lijden kan vertalen.

Cynthia Senden en Katrin Gillis bespreken de zorg voor ouderen met een psychiatrische problematiek, of zo u wil een psychiatrische geschiedenis, die in een woonzorgcentrum verblijven. Dat hun aantal toeneemt, valt niet te verwonderen: door de afbouw van de 'chronische' psychiatrie zien we heden in de woonzorgcentra meer en meer ouderen met veeleer een psychiatrische dan een somatische zorgproblematiek. Deze realiteit houdt nieuwe uitdagingen in voor de professionele hulpverleners. De auteurs benoemen de knelpunten, maar reiken ook handvatten aan voor een betere zorg.

Luc Van de Ven, hoofdredacteur van *Senior*, is klinisch ouderenpsycholoog, verbonden aan de Dienst Ouderenpsychiatrie van het Universitair Psychiatrisch Centrum van de KU Leuven.

In de rubriek ‘**Uit de praktijk**’ komen drie thema’s aan bod. Zo bespreekt **Martin De Loose** een nieuw initiatief van de seniorenvereniging Neos: de ‘verenigingspil’. Hij houdt een warm pleidooi voor ontmoeting en sociaal contact als alternatief voor medicijnen bij dreigende vereenzaming of gevoelens van onwelbevinden. **Bieke Desplenter** van haar kant benadrukt het belang van zelfmanagement, ook voor erg kwetsbare senioren die langdurig verblijven op een psychiatrische afdeling. Het gaat om een verkennend onderzoek dat een aantal eerste aandachtspunten duidelijk maakt. **Lara Debeuf** gaat dieper in op de werking en het belang van ‘demi-clowns’, of hoe het opvoeren van clowns op afdelingen van ouderen met dementie een positieve invloed kan hebben op de stemming.

In ‘**Fa kruis, de kritische noot**’ komt de dappere en aangrijpende getuigenis van **Veerle Stalmans** aan bod, waarin ze de extra belasting van de dubbele rol ‘professionele hulpverlener-dochter’ benadrukt. **Geert Messiaen** van zijn kant behandelt enkele uitgesproken en belangrijke items in het kader van de vergrijzing.

Laurence Lapauw en collega’s gaan in de rubriek ‘**De stand der wetenschap**’ dieper in op de diagnose, de oorzaken en de behandeling van sarcopenie. In hun bijdrage roepen ze tevens senioren op om deel te nemen aan hun onderzoek. **Morag Facon** belicht, samen met haar **collega’s**, de uitdagingen bij de diagnostiek van persoonlijkheidsstoornissen bij ouderen.

En ook deze keer heeft onze redactiesecretaris, **Lies Van Assche**, de boekbespreking voor haar rekening genomen. In ‘Eeuwige lente. Leven met een erfelijk alzheimergen’ lezen we het inspirerende verhaal van **Jetske Van der Schaar** over jongdementie bij haar moeder en de confrontatie met erfelijkheid.

Ten slotte kondigen wij met veel plezier het **Congres Ouderenzorg 2024** aan, dat plaatsheeft te Antwerpen op donderdag 16 mei onder de titel ‘Nabijheid en intimiteit. Uitdagingen voor elke professionele hulpverlener in de ouderenzorg’.

➤ Inhoud

EDITORIAAL

Geestelijke gezondheid en senioren 1
Luc Van de Ven

ARTIKEL

Suïcidepreventie bij ouderen 3
De rol en kracht van zorg- en hulpverleners
Eva Dumon, Kim Van Den Berge & Gwendolyn Portzky

ARTIKEL

‘Verbinden’ als je traumaverleden de zorglast draagt 12
Ellen Gielkens

UIT DE PRAKTIJK

De Verenigingspil®, de pil die verbindend werkt 21
Martin De Loose

UIT DE PRAKTIJK

Verkennend onderzoek rond zelfmanagement bij ouderen met een psychische kwetsbaarheid 25
Bieke Desplenter

UIT DE PRAKTIJK

Dementiezorg omgedacht: de therapeut met een clownsneus als ingangspoort 28
Lara Debeuf

DE STAND DER WETENSCHAP

Sarcopenie, de onbekende geriatrische gigant? 30
Laurence Lapauw, Nadja Amini, Laura Vercauteren & Evelien Gielen

FA KRUIS, DE KRITISCHE NOOT 34
Veerle Stalmans
Geert Messiaen

ARTIKEL

De zorg voor ouderen met een psychiatrische stoornis in woonzorgcentra 37
Samen sterker
Cynthia Senden & Katrin Gillis

BOEKBESPREKING

Eeuwige lente. Leven met een erfelijk alzheimergen 44
Lies Van Assche

DE STAND DER WETENSCHAP

Uitdagingen bij de diagnostiek van persoonlijkheidsstoornissen bij ouderen 46
Morag Facon, Gina Rossi, Sebastiaan P.J. van Alphen & Eva Dierckx